

WPROWADZENIE

Trudno wyobrazić sobie życie ludzkie – indywidualne i społeczne – bez prawdy. Nic więc dziwnego, że pytania: czym jest prawda? co jest jej źródłem? czy są prawdy wieczne? i inne tego rodzaju stawiał człowiek od zarania dziejów filozofii i kultury, poszukując na nie odpowiedzi.

Poszukiwanie prawdy Arystoteles związał z pierwszym i najważniejszym celem filozofii, a poszukiwacz prawdy został przez Pitagorasa określony mianem filozofa. „Dociekanie prawdy – napisał Arystoteles w II księdze *Metafizyki* – jest pod pewnym względem trudne, a pod pewnym względem łatwe. A znakiem tego jest to, że nikt nie może osiągnąć jej w stopniu należyтым, chociaż z drugiej strony nikt też nie rozmija się z nią całkowicie. Każdy mówi coś o przyrodzie i chociaż nie wnosi to jeszcze nic albo w małym tylko stopniu zbliża się do prawdy, to jednak wszystkie takie wypowiedzi razem wzięte stanowią już rezultat znaczny. I stąd wydaje się, że z prawdą jest tak, jak powiada przysłowie: »Któż nie trafi w bramę?«. A więc w tym sensie dociekanie prawdy byłoby łatwe.

Ale znów to, że można coś poznać całościowo, a nie poznać jakiejś jego części, dowodzi, iż jest ono trudne. I skoro jest w tym trudność dwojakiego rodzaju, być może, że i w tym przy-

padku bierze się ona nie tyle ze strony rzeczy, ile raczej ma swe źródło w nas samych. Bo jak oczy nietoperza mają się do blasku dnia, tak ma się też intelekt naszej duszy do tych rzeczy, które z natury są ze wszystkich najbardziej oczywiste. Wdzięczność zaś należy się tym, których poglądy podzielamy, lecz i tym, którzy wypowiadali się raczej powierzchownie. I ci ostatni bowiem [nam] się przysłużyli, gdyż przyczynili się do wyrobienia naszej sprawności myślenia. [...] Słusznie też nazywa się filozofię nauką o prawdzie. Albowiem celem nauki teoretycznej jest prawda, tak jak celem nauki praktycznej – działanie”¹.

Zachęta Arystotelesa do poszukiwania prawdy i wdzięczności tym, którzy ją przed nami odkryli, a także wobec tych, którzy do poznania tej prawdy nas nie doprowadzili, uświadamia nam, że zadaniem każdego poszukiwacza prawdy jest ogarnięcie całego dorobku myśli ludzkiej, gdyż w nim dopiero odnajdujemy ślady dróg prowadzących do odkrycia prawdy. Organizowane sympozja i spotkania naukowe takie właśnie zadanie powinny pełnić. Każde pokolenie, w tym także pokolenie filozofów, musi na nowo podjąć wysiłek poszukiwania prawdy. W ten sposób człowiek realizuje swoją ludzką powinność jako istota rozumna, która spełnia się, gdy odkrywa prawdę i czyni ją swoją własną.

Okazuje się, że świat w którym żyjemy to księga, w której możemy odczytywać prawdę o człowieku i Stwórcy tego świata, czyli Bogu. Ukazuje to rozprawa św. Tomasza z Akwinu *Quaestiones disputatae de veritate*, która jest perłą literatury filozoficznej dotyczącej refleksji nad zagadnieniem prawdy. W tekście tym Akwinata zwraca uwagę, że „intelekt spekulatywny, ponieważ przyjmuje [wiedzę – dop. A. M.] od rzeczy, jest w pewien sposób poruszany przez same rzeczy, tak więc jest mierzony przez rzeczy. Widać z tego jasno, iż rzeczy naturalne, od których nasz intelekt przyjmuje wiedzę, mierzą nasz intelekt [...], lecz

¹ Arystoteles, *Metafizyka*, tekst pol. oprac. M. A. Krąpiec, A. Maryniarczyk na podstawie tłum. T. Żeleźnika, t. 1, Lublin 1996, 993 a 30 – 993 b 22.

są mierzone przez intelekt boski, w którym wszystko zostało stworzone, tak jak wszystkie dzieła sztuki w intelekcie twórcy. Tak więc intelekt boski jest mierzącym, nie mierzonym, rzecz naturalna – mierząca i mierzona, lecz nasz intelekt jest mierzonym, mierzącym wprawdzie nie rzeczy naturalne, a tylko wytwarzane przez sztukę.

Rzecz naturalna zatem, postawiona między dwoma intelektami, ze względu na zrównanie z obydwoma nazywa się prawdziwą². To owa prawda rzeczy staje się dla intelektu poznającego przedmiotem i celem poznania.

Problem prawdy – który podjęto na XIII Międzynarodowym Sympozjum z cyklu „Zadania współczesnej metafizyki”, zorganizowanym przez Katedrę Metafizyki KUL i Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu – jest jednym z centralnych zagadnień nie tylko filozofii, ale także każdej dziedziny ludzkiego racjonalnego działania. Rezultaty odkrycia prawdy ujawniają się w całej kulturze – w nauce, etyce, polityce, ekonomii, sztuce, technice i religii.

Oddana do rąk czytelników książka, nosząca tytuł: *Spór o prawdę*, jest XIII tomem z serii „Zadania współczesnej metafizyki”. Zawarte w niej artykuły są owocem obrad i dyskusji toczonych podczas sympozjum, a także poza nim. Książka podzielona została na cztery części. W pierwszej ukazano problem podstawowego rozumienia prawdy, jej źródła oraz potrzeby jej rozróżnienia w sensie ontycznym, metafizycznym oraz logicznym, co pozwala uniknąć wielu nieporozumień semantycznych i interpretacyjnych. W drugiej części zgromadzono prace filozofów zawierające przemyślenia na temat rozumienia prawdy w różnych systemach filozoficznych – nowożytnych i współczesnych: w pragmatyzmie, filozofii języka, hermeneutyce, filozofii procesu, postmodernizmie, filozofii dialogu oraz współczesnej filozofii realistycznej. W trzeciej części książki przedsta-

² S. Thomae Aquinatis, *Quaestiones disputatae de veritate – Dysputy problemowe o prawdzie*, tłum. A. Bialek, tekst sprawdzili i popr. M. A. Krąpiec, A. Maryniarczyk, Lublin 1999, q. 1, art. 2, resp.

wiono artykuły przybliżające czytelnikowi główne przyczyny sporu dotyczące poznania prawdy, jej właściwości, źródła prawdy oraz kryteriów prawdy. W czwartej części podjęto zagadnienie obecności prawdy w podstawowych działach kultury.

Zachęcamy do lektury tych tekstów, a także do podjęcia osobistego wysiłku poznawczego nakierowanego na odkrywanie prawdy o świecie osób i rzeczy. Dzięki zdobywanej prawdzie poznającej spełnia się jako istota rozumna.

Andrzej Maryniarczyk SDB